

ستایش و درس اول

لطف خدا - نیکی - گنج حکمت: همت

لغات

لغات ستاره‌دار^۱

مکر و ناراستی، در اینجا مکار و تنبل	دَعَل	نگون بختی، پشت کردن؛ متضادّ اقبال	ادبار
کوتاه همت، دارای طبع پست و کوتاه اندیشه	دون همت	نیک بختی، روی آوردن	اقبال
چانه	زَنخَدان	آن است که خداوند، اسباب را موافق خواهش بنده، مهیا کند تا خواهش او به نتیجه برسد؛ سازگار گردانیدن	توفیق
جانور پستانداری است از تیرهٔ سگان که جزو رستهٔ گوشتخواران است.	شُغال	بداندیشی، ناراستی	تیره‌رایی
دست و پای از کار افتاده	شَل	مزه، طعم	چاشنی
آشفته حال	شوریده رنگ	شیرینی	حلاوت
پنهان، نهان از چشم	غیب	خوار و زیون، اندوهگین	نژند
متحیر شدن	فرماندن	گریبان، یقه	جیب
رزق روزانه، خوراک، غذا	قُوت	نوعی ساز که سر آن خمیده است و تارها دارد.	چنگ
		غیرت، جوانمردی، مردانگی	حمیت

لغات بی‌ستاره^۲

پایین برد	فرو برد	باز، گوشه	نابسته
خدمت، غم‌خواری، فکر، اندیشه، پرستاری	تیمار	نزدیک، همدم، یار	قرین
جای ایستادن پیش‌نماز در مسجد، بخشی از عبادت‌گاه	محراب	اندیشیدن، پایان‌بینی	تدبیر
وحشی، پاره‌کننده	دزنده	زمانی که آن را نهایت نباشد، متضادّ ازل	ابد
کوشش، جهد، کار کردن	سعی	کامل شدن، تمام شدن، بالاترین مرتبهٔ چیزی	کمال
بخشش، جوان‌مردی، سخاوت	کرم	آفریدن، ساختن	صنع
نیرومندی، قوی بودن	زورمندی	بدبخت، سیاه‌بخت	نگون‌بخت
		روزی‌رساننده، خدا، رزّاق	روزی‌رسان
		گوشه، زاویه	کنج

۱ و ۲ - منظور از لغات ستاره‌دار در این کتاب واژه‌هایی است که در واژه‌نامهٔ انتهای کتاب درسی معنی شده‌اند و منظور از لغات بی‌ستاره واژه‌هایی از درس است که در انتهای کتاب درسی معنی نشده‌اند، اما کلمات مهمی از نظر معنی هستند و حتماً باید آموخته شوند.

املا

ادبار و اقبال	قرین حال	وضع عالم	در نابسته احسان	حلاوت سنج
اتفاق	شغال نگون بخت	لطف و صنع	تیره رایی	توفیق او
ضعیفی و هوش	غیب	زنخدان	یقین	قوت روز
ترازو	سعی	مینداز	دغل	دیوار محراب
درخت ارغوانی	رزق	جناس همسان	تضاد و تضمن	بی مغز و پوست
	قوت تن	همت و حمیت	زورمندی	حرکت و برکت

تاریخ ادبیات

جامی	بهارستان	وحشی بافقی	فرهاد و شیرین
		سعدی	بوستان

یادداشت

نکته مهم قلمرو زبانی ۱

صفت مبهم دیگر (دگر)

امروزه بیش‌تر به عنوان وابستهٔ پسین به کار می‌رود (یعنی پس از هسته می‌آید):

- ◆ کتاب دیگری خریدم.
- ◆ بهار دیگر، از راه رسید.
- ◆ کار دیگری پیدا کردم.
- ◆ بار دگر گر به سر کوی دوست بگذری ای پیک نسیم صبا

در متون قدیم بیش‌تر به عنوان وابستهٔ پیشین به کار می‌رفته است (یعنی قبل از هسته می‌آمده):

- ◆ دگر روز باز اَتَّفاق اوفتاد
- ◆ دگر شب نمایش کند بیش‌تر
- ◆ دگر موبدی گفت کای سرفراز
- ◆ دگر باره مهمان دشمن شدی
- ◆ که روزی‌رسان قوت روزش بداد
- ◆ تو را روشنایی دهد بیش‌تر
- ◆ دو اسب گران‌مایه و تیزتاز
- ◆ صنم بودی اکنون برهمن شدی

نکته مهم قلمرو زبانی ۲

رابطهٔ معنایی کلمات

ترادف	مترادف و هم‌معنی باشند	سیر و بیزار / خواری و دلت / نیکی و خوبی
تضاد	متضاد باشند	سیر و گرسنه / ایجاز و اطناب / اقبال و ادبار
تضمّن	یکی از کلمات زیرمجموعهٔ دیگری باشد	سیر و گیاه / آبی و رنگ / چشم و بدن
تناسب	متناسب و مراعات نظیر هم باشند	سیر و پیاز / دست و پا / استکان و قوری

یادداشت

معنی ابیات ← ستایش: لطف خدا

- ◆ بیت ۱: به نام چاشنی‌بخش زبان‌ها حالات‌سنج معنی در بیان‌ها
◆ معنی: به نام خداوند زینت‌دهنده و اثربخش کلام‌ها و شیرینی‌بخش سخن در کلام (سخنم را آغاز می‌کنم).
- ◆ بیت ۲: بلند آن سر، که او خواهد بلندش نژند آن دل، که او خواهد نژندش
◆ معنی: آن کسی موفق و بزرگ می‌شود که خداوند موفقیت او را بخواهد و آن کسی خوار و زبون می‌گردد که خداوند زبونی او را بخواهد.
- ◆ بیت ۳: در ناپسته احسان گشاده‌ست به هر کس آنچه می‌بایست، داده‌ست
◆ معنی: در لطف و احسان خود را به روی همه باز کرده است (به همه لطف و احسان می‌کند) و به همه، هر چیزی را نیاز داشته و شایسته بوده است بخشیده است.
- ◆ بیت ۴: به ترتیبی نهاده وضع عالم که نی یک موی باشند بیش و نی کم
◆ معنی: به گونه‌ای حال و وضعیت دنیا را مقرر کرده است که حتی یک مو زیاد و کم نباشد. (همه چیز سر جای خود قرار دارد).
- ◆ بیت ۵: اگر لطفش قرین حال گردد همه ادب‌ها اقبال گردد
◆ معنی: اگر لطف و احسان خداوند همراه و شامل حال انسان باشد، همه بدبختی‌ها به خوشبختی و نیکبختی تبدیل می‌شود.
- ◆ بیت ۶: و گر توفیق او یک سونهد پای نه از تدبیر کار آید نه از رای
◆ معنی: و اگر لطف و سازگاری خدا همراه بنده‌اش نشود، از هیچ فکر و اندیشه‌ای کاری بر نمی‌آید.
- ◆ بیت ۷: خرد را گر نبخشد روشنایی بماند تا ابد در تیره‌رایی
◆ معنی: اگر خداوند عقل و خرد را روشن‌بخشی ندهد (راه درست را نشان ندهد)، عقل انسان تا همیشه در جهل و نادانی می‌ماند.
- ◆ بیت ۸: کمال عقل آن باشد در این راه که گوید نیستم از هیچ آگاه
◆ معنی: نهایت و غایت انسان عاقل در این راه (شناخت حقیقت الهی) این است که بگوید از هیچ چیزی خبر ندارد و به نادانی خود اقرار کند.

معنی ابیات ← «نیکی»

- ◆ بیت ۱: یکی روبهی دید بی دست و پای فروماند در لطف و صنع خدای
◆ معنی: شخصی، یک روبه‌ا ناتوان و بی‌دست‌وپا را دید و از این آفریده و لطف خدا متحیر شد.
- ◆ بیت ۲: که چون زندگانی به سر می‌برد؟ بدین دست و پای از کجا می‌خورد؟
◆ معنی: که این روبه‌ا معلول چگونه روزگار خود را ادامه می‌دهد؟ و با این وضعیت از کجا می‌خورد؟ (با این وضعیت چگونه غذا به دست می‌آورد؟)
- ◆ بیت ۳: در این بود درویش شوریده‌رنگ که شیری برآمد، شغالی به چنگ
◆ معنی: درویش آشفته‌حال در این حیرت بود که ناگهان شیری که شغالی را صید کرده بود وارد شد.
- ◆ بیت ۴: شغال نگون‌بخت را شیر خورد بماند آنچه روبه‌ا از آن سیر خورد
◆ معنی: شیر، شغال بدبخت را خورد و روبه‌ا از آنچه باقی مانده بود، خورد تا سیر شد.
- ◆ بیت ۵: دگر روز باز ائتفاق اوفتاد که روزی‌رسان قوت روزش بداد
◆ معنی: روز دیگر همین ائتفاق پیش آمد که خداوند روزی‌رسان، خوراک و غذای روبه‌ا (به نحوی و با حادثه‌ای) را به او رساند.

- ◆ بیت ۶: **یقین مرد را دیده، بیننده کرد** **شد و تکیه بر آفریننده کرد**
 ◆ معنی: چشمان مرد با این یقین بینا شد (به آگاهی رسید)، رفت و به خداوند آفریننده اعتماد و تکیه کرد.
- ◆ بیت ۷: **گزین پس به کنجی نشینم چو مور** **که روزی نخوردند پیلان به زور**
 ◆ معنی: (درویش با خود گفت:) از این به بعد مانند مورچه‌ای در گوشه‌ای می‌نشینم، چرا که حیوانات بزرگ و درنده به زور و قدرت خود روزی نمی‌خورند. (خداوند روزی آن‌ها را می‌رساند).
- ◆ بیت ۸: **ز نخنندان فرورد چندی به جیب** **که بخشنده، روزی فرستد ز غیب**
 ◆ معنی: درویش مدتی چانه‌اش را در گریبان خود پایین آورد (گوشه‌نشینی عزت گزید) و اعتقاد داشت که خداوند بخشنده رزق او را از غیب و پنهان می‌فرستد.
- ◆ بیت ۹: **نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست** **چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست**
 ◆ معنی: نه غریبه و نه دوست، هیچ‌کس به فکر او نیفتاد (غذایی برای او نیاورد) تا این‌که از شدت ضعف، مثل چنگ، رگ و استخوان و پوستش ماند. (لاغر و نحیف شد).
- ◆ بیت ۱۰: **چو صبرش نماند از ضعیفی و هوش** **ز دیوار محرابش آمد به گوش،**
 ◆ معنی: وقتی که از ضعف و ناتوانی صبر و هوش برایش باقی نمانده بود، از دیوار محراب این صدا به گوشش رسید:
- ◆ بیت ۱۱: **برو شیر درنده باش، ای دغل** **مینداز خود را چو رویاه شل**
 ◆ معنی: ای انسان مکار و تبیل برو و مانند شیر درنده باش (خودت شکار کن) و خود را مانند روباه معلول به گوشه‌ای نینداز.
- ◆ بیت ۱۲: **چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر** **چه باشی چو روبه به وامانده، سیر؟**
 ◆ معنی: چنان سعی و تلاش کن که مثل شیر از تو چیزی باقی بماند تا بقیه بهره‌مند شوند، چرا مانند روباه به باقی‌مانده‌ی غذای دیگری سیر می‌شوی و خود را راضی می‌کنی؟
- ◆ بیت ۱۳: **بخور تا توانی به بازوی خویش** **که سعیت بود در ترازوی خویش**
 ◆ معنی: تا زمانی که می‌توانی از درآمد بازوی خود غذا بخور، چرا که سعی و تلاش خودت میزان و سنجش اعمال خواهد بود.
- ◆ بیت ۱۴: **بگیر ای جوان دست درویش پیر** **نه خود را بیفکن که دستم بگیر**
 ◆ معنی: ای جوان دست پیرمرد درویش را بگیر (به او کمک کن) نه این‌که خودت را بیندازی و ناتوان جلوه بدهی تا دستت را بگیرد و او به تو کمک کند.
- ◆ بیت ۱۵: **خدا را بر آن بنده بخشایش است** **که خلق از وجودش در آسایش است**
 ◆ معنی: خدا بر آن بنده‌اش لطف و احسان می‌کند که مردم از وجود او در آسایش و راحتی باشند.
- ◆ بیت ۱۶: **کرم ورزد آن سر که مغزی در اوست** **که دون‌همّت‌انند بی مغز و پوست**
 ◆ معنی: آن کسی که در سر مغز و عقل دارد به دیگران کرم و احسان می‌کند، زیرا آنان که نادان و بی‌مغز هستند بدون همّت و تلاشند.
- ◆ بیت ۱۷: **کسی نیک بیند به هر دو سرای** **که نیکی رساند به خلق خدای**
 ◆ معنی: کسی در دو جهان لطف و احسان خدا را می‌بیند که به مخلوقات خدا نیکی و احسان کند.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای ستایش و درس اول

لغت

- ۱- معنی واژه‌های «دغل - دون‌همت - تیمار» در کدام گزینه کاملاً درست نیامده است؟
 (۱) حيله گر - لثيم - خدمت
 (۲) مزور - پست - اندیشه
 (۳) مکر - والامقام - پرستاری
 (۴) مکار - پست - غم‌خواری
- ۲- معنی واژه‌های «صنع - قوت - زنخدان - جیب» به ترتیب در کدام گزینه درست آمده است؟
 (۱) آفریدن - قوی - چانه - گریبان
 (۲) ساختن - طعام - چانه - گریبان
 (۳) ساخته شده - خوردنی - زیر چانه - یقه
 (۴) آفرینش - غذا - ابرو - یقه
- ۳- کدام گزینه از معانی «ادبار» نیست؟
 (۱) نگون‌بختی
 (۲) پشت کردن
 (۳) زشت
 (۴) بدبختی
- ۴- معنی واژه‌های «حلاوت، قرین، تیره‌رایی» در کدام گزینه کاملاً غلط آمده است؟
 (۱) شیرینی - همدم - ناراستی (۲) روشنی - همراه - نادرستی (۴) شیرین بودن - یار - تاریکی (۴) آشنایی - دوره - خفقان
- ۵- معنی واژه‌های «نزند، احسان، اقبال» در کدام گزینه تماماً درست است؟
 (۱) اندوهگین - عفو - روی آوردن
 (۲) اندوهگین - بخشش - بدبختی
 (۳) افسرده - بخشش - نیک‌بختی
 (۴) خشم - نیکی کردن - طالع
- ۶- معنی چند واژه در مقابل آن غلط است؟
 (زنخدان: چاه) (یقین: گمان) (دغل: حيله) (محراب: نام پدر رودابه) (قوت: خوراک) (تفرّج: تفریح‌گاه)
 (۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) دو
- ۷- معنای واژه‌های «حلاوت، تدبیر، قرین، نزند» در کدام گزینه آمده است؟
 (۱) حلایت، تفکر، نزدیک، اندوهگین
 (۲) شیرینی، دوراندیشی، نزدیک، سنگ‌دل
 (۳) حلایت، درنگ، قرینه، دژم
 (۴) شیرینی، تفکر، نزدیک، افسرده
- ۸- معنای چند واژه در مقابل آن اشتباه آمده است؟
 قرین (غریب)، نزند (پست)، ادبار (بخت)، توفیق (مدد کردن)، ستایش (مدح)، شل (معلول)
 (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴
- ۹- معنای چند واژه در مقابل آن درست نیامده است؟
 قرین (انیس) - شوریده (دیوانه) - پیلان (مردان قوی) - زنخدان (پیشانی) - شغال (حیوانی میان روباه و گرگ) - دَغَل (حقه‌باز) - حلاوت (شیرین) - نزند (زبون) - ادبار (فلاکت)
 (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴
- ۱۰- معنی کدام کلمه با توجه به بیت مقابلش نادرست آمده است؟
 (۱) با لطف بهارت دل چون برگ چرا لرزد
 (۲) ساقی بیا که هاتف غییم به مزده گفت
 (۳) ید بیضا و عصایی شده ثعبان رسدش
 (۴) میدان تو بی‌کس است بنشین
 ترسد که خزان آید آرد دغلی دیگر (مکر)
 با درد صبر کن که دوا می‌فرستمت (نهان)
 جملگی تشنه‌دلان قوت از او می‌یابند (طعام)
 شوریده‌سری بس است بنشین (آشفته)
- ۱۱- معنی چند واژه در مقابل آن درست آمده است؟
 ادبار (پشت کردن) - زنخدان (زیر چانه) - هوش (مضطرب گردیدن) - صائب (راست) - نزند (شجاع) - ننگ (حیا) - تفرّج (سیر و گردش) - تَضَمّن (پذیرفتن) - جناس (هم‌جنسی) - پروین (ثریا) - حمیت (جوان‌مردی)
 (۱) ۲ (۲) ۴ (۳) ۸ (۴) ۷

۱۲- معنای واژگان «توفیق، چاشنی، ادبار، نژند» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) پیروزی، تلخی، خوش‌بختی، مهیب
 (۲) کامیاب، شیرینی، سیه‌روزی، افسرده
 (۳) مددکردن بخت، مزه، پشت کردن، اندوهگین
 (۴) به کاری دست یافتن، طعم، اقبال، خشمگین

۱۳- معنی چند واژه در مقابل آن نادرست است؟

- (ادبار: پشت کردن) (شوریده‌رنگ: عاشق) (قرین: همراه) (نژند: اندوه) (تدبیر: متفکر) (اقبال: مقبول)
 ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۱۴- در کدام گزینه دقیقاً دو واژه نادرست معنی شده است؟

- (۱) شد: رفت (درویش: دهری) (یقین: بی‌گمان)
 (۲) جیب: یقه (زنخاندان: چاه) (دغل: فریب‌کار)
 (۳) مهراب: عبادت (تفرج: گردش) (تیمار: بیمار)
 (۴) صنع: خالق (همت: تمام کردن) (درویش: دهری)

۱۵- در کدام گزینه معنی همهٔ واژه‌ها درست است؟

- (۱) شوریده‌رنگ (پرشانی)، سیر (بیزار، متنفر)، نگون‌بخت (بدبخت) (۲) شوریده (آشفته)، زنخاندان (چانه)، دون (فرومایه)
 (۳) دغل (درستکار)، قوت (غذا)، فروماند (تعجب کرد)
 (۴) زنخاندان (جیب)، محراب (بالای خانه)، صنع (آفرینش)

۱۶- از میان واژگان زیر، چند واژه غلط معنا شده‌اند؟

- (ادبار: نگون‌بختی) - (تیره‌رایی: ناراستی) - (فروماندن: متحیر شدن) - (حمیت: جوانمردی) - (نژند: اندوهگین) - (چنگ: نوعی‌ساز)
 ۱) صفر ۲) یک ۳) دو ۴) سه

۱۷- معنی «جیب» در کدام گزینه با سایر ابیات متفاوت است؟

- (۱) نواف خلقتش چو کلک رسامان
 (۲) و آفتابی که خلاف امکان است
 (۳) که این نافه ز چین جیب حور است
 (۴) گهی کردی به جای خویش مسکن
- مشک در جیب و لعل در دامان
 که برآید ز جیب پیرهنی
 نه آن آهو که از مردم نفور است
 کشیدی سر به جیب و پا به دامن

۱۸- در همهٔ گزینه‌ها معنای دو کلمهٔ «شد» متفاوت است به جز:

- (۱) که سرمایه ز کف بیرون شد
 (۲) قطره آب بود با دریا شد
 (۳) چند اسیر رنگ و بو خواهی شد
 (۴) بر چرخ فلک هیچ‌کسی چیر نشد
- وز دست اجل بسی جگرها خون شد
 یک ذره خاک با زمین یکتا شد
 چند از پی هر زشت و نکو خواهی شد
 وز خوردن آدمی زمین سیر نشد

املا

۱۹- در کدام بیت غلط املایی وجود ندارد؟

- (۱) چو صبرش نماند از ضعیفی و هوش
 (۲) زنخاندان فروبرد چندی به جیب
 (۳) به گوش ارقوان آهسته گفتم
 (۴) برو شیر درنده باش ای دغل
- ز دیوار مهرابش آمد به گوش
 که بخشنده، روزی فرستد ز غیب
 بهارت خوش که فکر دیگرانی
 میانداز خود را چو روباه شل

۲۰- در کدام گزینه غلط املایی نمی‌یابید؟

- (۱) گریه شام و سحر شکر که زایع نگشت
 (۲) به نیروی همت و بازوی همیت کشند
 (۳) کرم ورزد آن‌سر که مقضی در اوست
 (۴) که سعیت بود در ترازوی خویش

۲۱- در کدام بیت غلط املایی وجود دارد؟

- (۱) اگر لطفش قرین حال گردد
 (۲) بلند آن سر، که او خواهد بلندش
 (۳) به گوش ارقوان آهسته گفتم
 (۴) به ترتیبی نهاده وضع عالم
- همه ادب‌ها اقبال گردد
 نژند آن دل، که او خواهد نژندش
 بهارت خوش که فکر دیگرانی
 که نی یک موی باشد بیش و نی کم

۲۲- در میان واژه‌های زیر املاي چند گروه صحيح می‌باشد؟

«شغال- سنع خدای- غوت و غذا- جیب- دیوار مهرباب- دقل و کلک- همت و حمیت - دون همتی - اقبال و ادبار - بی حد غیب»

۴ (۱) ۵ (۲) ۶ (۳) ۳ (۴)

تاریخ ادبیات

۲۳- کدام اثر با صاحب آن مطابقت ندارد؟

۱) بوستان ← سعدی ۲) شعر نیکی ← سعدی ۳) بهارستان ← جامی ۴) فرهاد و شیرین ← نظامی

آرایه‌های ادبی

۲۴- کدام یک از ارکان تشبیه در مصراع زیر به درستی مشخص نشده است؟

چه باشی چو روبه به وامانده سیر

مشبه ادات مشبّه به وجه شبه

۱) مشبه ۲) مشبّه به ۳) ادات تشبیه ۴) وجه شبه

۲۵- در کدام بیت آرایه ادبی «جناس» وجود ندارد؟

۱) کرم ورزد آن سر که مغزی در اوست
 ۲) بخور تا توانی به بازوی خویش
 ۳) با زمانی دیگر انداز ای که پندم می‌دهی
 ۴) شغال نگون‌بخت را شیر خورد

که دون همتانند بی‌مغز و پوست
 که سعیت بود در ترازوی خویش
 کاین زمانم گوش بر چنگ است و دل در چنگ نیست
 بماند آن‌چه روباه از آن سیر خورد

۲۶- آرایه‌های بیت: «نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست / چو چنگش رگ و استخوان ماند و پوست» در کدام گزینه آمده است؟

۱) کنایه - تشبیه - تضاد - تناسب
 ۲) مراعات نظیر - تناقض - اغراق - جناس
 ۳) پارادوکس - تشبیه - کنایه - جناس
 ۴) استعاره - تضاد - حس آمیزی - تلمیح

۲۷- کدام بیت فاقد آرایه طباق «تضاد» است؟

۱) به ترتیبی نهاده وضع عالم
 ۲) در نابسته احسان گشاده است
 ۳) اگر لطفش قرین حال گردد
 ۴) خورد را گر نبخشد روشنایی

که نی یک موی باشد بیش و نی کم
 به هرکس آن‌چه می‌بایست دادست
 همه ادب‌ارها اقبال گردد
 بماند تا ابد در تیره‌رایی

۲۸- در کدام گزینه آرایه «جناس همسان» به کار نرفته است؟

۱) ساعتی کز درم آن سرو روان باز آمد
 ۲) بگفت از دل جدا کن عشق شیرین
 ۳) بُتی دارم که چین ابروانش
 ۴) مرا عهدی است با جانان که تا جان در بدن دارم

راست‌گویی به تن مرده روان باز آمد
 بگفتا چون زیم بی‌جان شیرین
 حکایت می‌کنند بت‌خانه چین
 هوادارن کویش را چو جان خویشان دارم

۲۹- کدام بیت آرایه ادبی «حس آمیزی» دارد؟

۱) به نام چاشنی‌بخش زبان‌ها
 ۲) در نابسته احسان گشاده است
 ۳) اگر لطفش قرین حال گردد
 ۴) بلند آن سر، که او خواهد بلندش

حلاوت‌سنج معنی در بیان‌ها
 به هرکس آن‌چه می‌بایست دادست
 همه ادب‌ارها اقبال گردد
 نژند آن دل، که او خواهد نژندش

۳۰- در کدام بیت «جناس تام» هست؟

۱) یا دل به ما دهی چون دل ما به دست توست
 ۲) ای برق اگر به گوشه آن بام بگذری
 ۳) ای مرغ اگر پری به سر کوی آن صنم
 ۴) باز آی کز صبوری و دوری بسوختیم

یا مهر خویشان ز دل ما به دربری
 آنجا که باد زهره ندارد خبر بری
 پیغام دوستان برسانی بدان پری
 ای غایب از نظر که به معنی برابری

۳۱- در کدام بیت «جناس تام (همسان)» به کار نرفته است؟

- ۱) نیک خواهها، در آتشم بگذار
- ۲) مگر می‌بینی که دد را و دام
- ۳) سعدی که داد وصف همه نیکوان بداد
- ۴) درد بی‌عشقی ز جانم برده طاقت، ورنه من

۳۲- در بیت زیر کدام واژه «مشبّه‌به» نیست؟

«تو هم چون گل ز خندیدن لب با هم نمی‌آید / روا داری که من بلبل، چو بوتیمار بشینم»

- ۱) گل ۲) لب ۳) بلبل ۴) بوتیمار

۳۳- در کدام بیت «جناس تام» به کار نرفته است؟

- ۱) دادگر آسمان که داد بشر داد
- ۲) باری است سر بر دوش من خواهد فکند این بار، من
- ۳) بادت به دست باشد اگر دل نهی به هیچ
- ۴) داد تو را داد تا که داد دهی تو

۳۴- با توجه به بیت کدام گزینه نادرست است؟

«به نام چاشنی‌بخش زبانه‌ها

- ۱) زبان مجاز از سخن است.
۲) چاشنی‌بخش کنایه از ارزشمندکننده
۳) زبان استعاره از کلام می‌باشد.
۴) حلوت‌سنج معنی در بیان‌ها، حس آمیزی دارد.

۳۵- آرایه ادبی نوشته شده روبه‌روی کدام بیت صحیح نیست؟

- ۱) اگر لطفش قرین حال گردد
- ۲) کمال عقل آن باشد در این راه
- ۳) در نابسته احسان گشاده است
- ۴) به ترتیبی نهاده وضع عالم

۳۶- در کدام بیت «جناس تام» نمی‌یابید؟

- ۱) نه عجب که قلب دشمن شکنی به روز هیجا
- ۲) پسر را نشانند پیران ده
- ۳) خواجه در ابریشم و ما در گلیم
- ۴) ای آسمان چو دور ندیمان‌ش دیده‌ای

۳۷- آرایه مشهود در بیت‌های زیر کدام است؟

- الف) بلند آن سر، که او خواهد بلندش
ب) به‌ترتیبی نهاده وضع عالم
ج) اگر لطفش قرین حال گردد
د) خرد را گر نبخشد روشنایی
- ۱) جناس ۲) تضاد ۳) تشبیه ۴) استعاره

۳۸- در همه ابیات زیر به‌جز بیت، آرایه «جناس همسان» موجود است.

- ۱) ای گدایان خرابات، خدا یار شماست
 - ۲) خرم تن او که چون روانش
 - ۳) گر آدمم به کوی تو چندان غریب نیست
 - ۴) نالم به دل چو نای من اندر حصار نای
- چشم انعام مدارید ز انعامی چند
از تن برود، سخن روان است
چون من در آن دیار هزاران غریب هست
پستی گرفت همّت من زین بلند جای

۳۹- در کدام بیت «تشبیه» نمی‌یابید؟

- ۱) آن شاخه‌های نارنج اندر میان ابر
 ۲) بر طرف رود چون بوزد باد بر درخت
 ۳) چون لوح آزمون که نقاش چرب‌دست
 ۴) چون کودکی صغیر که با خامه طلا

۴۰- در همه ابیات زیر به‌جز بیت «جناس تام» وجود دارد.

- ۱) دوش چون در شکن طره شب، چین دادند
 ۲) صد هزاران گل شکفت و بانگ مرغی برنخاست
 ۳) عشق شوروی در نهاد ما نهاد
 ۴) من ز آب دیده نامه نوشتم هزار فصل

۴۱- در همه ابیات به‌جز بیت «جناس تام» دیده می‌شود.

- ۱) اگرچه باد صبا روح‌پرور است به لطف
 ۲) بیا و برگ سفر ساز و زاد ره برگیر
 ۳) بیا بیا بُت رضوان غلام حور نهاد
 ۴) به گلستان رُخت بلبل چو من نبود

۴۲- کدام گزینه به‌ترتیب دارای آرایه‌های «تشبیه - واج آرای - مجاز - کنایه - تضاد - تلمیح» است؟

- الف) بلند آن سر، که او خواهد بلندش
 ب) اگر لطفش قرین حال گردد
 ج) کمال عقل آن باشد در این راه
 د) زنخدان فروبرد چندی به جیب
 ه) چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر
 و) کرم ورزد آن سر که مغزی در اوست
 ز) برو شیر درتنده باش، ای دغل
 ح) بگیر ای جوان، دست درویش پیر
 ط) در نابسته احسان گشاده است

۱) ه - ج - الف - د - ز - ح

۳) ه - ط - ج - ح - ز - ح

۲) ز - د - الف - ح - ه - د

۴) ز - ط - و - د - ز - الف

۴۳- به‌ترتیب در کدام بیت‌ها آرایه‌های «کنایه، تضاد، جناس تام، تلمیح» آمده است؟

- الف) حق آتشی افروخته تا هرچه ناحق سوخته
 ب) گه آب را آتش برد گه آب آتش را خورد
 ج) ید بیضا ز جیب جان برآریم
 د) به همت خون نم‌رودان بریزیم

۱) د - ب - الف - ج

۳) ب - ج - الف - د

۲) د - الف - ب - ج

۴) ب - د - ج - الف

۴۴- در کدام بیت «جناس تام» به‌کار نرفته است؟

- ۱) مگر می‌بینی که دد را و دام
 ۲) نرگس افسون‌گرش آهو شده
 ۳) با زمانی دیگر انداز، ای که پندم می‌دهی
 ۴) طومار ندامت است طبع من

نینداخت جز حرص خوردن به دام
 مستی آهو برش آهو شده
 کاین زمانم گوش بر چنگ است و دل در چنگ نیست
 حرفی است هر آتشی ز طومارم